

8. Meyer J.W., Boli J., Thomas G.M., Ramirez F.O. World society and the nation-state // American Journal of Sociology, 1997. — № 130 (1). — P. 144—181.

9. Albrow M. The Global Age. — Stanford University Press: Stanford. Appleby, S. 2000.

10. Plihon D. Quel module de banque pour l'avenir? // Plihon D. Les banques: Nouveaux enjeux, nouvelles stratégies. — P., 1998, p. 161—175.

11. La banque du XXI siècle: монографія / Н. de Carmoy. — Paris : Editions Odile Jacob, 1995. — 250 p.

Стаття надійшла до редакції 18.01.2012 р.

УДК 336.77:334.72

В.Г. Шевалдіна, доцент кафедри менеджменту
банківської діяльності,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

НЕФІНАНСОВІ КОРПОРАЦІЇ ЯК ОБ'ЄКТ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ

АННОТАЦИЯ. В статье исследованы направления и объемы кредитов, предоставленных банками нефинансовым корпорациям. Определены основные тенденции, сложившиеся в сфере кредитования нефинансовых корпораций.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: нефинансовые корпорации, кредиты в поточную деятельность, кредиты в инвестиционную деятельность.

ABSTRACT. The article research areas and volumes of loans granted by banks to non-financial corporations. The main trends that have developed in lending by non-financial corporations.

KEY WORDS: non-financial corporations, credits in threading operations, credits in investing activities.

АНОТАЦІЯ. У статті здійснено дослідження напрямів та обсягів кредитів, наданих банками нефінансовим корпораціям. Визначені основні тенденції, які склалися у сфері кредитування нефінансових корпорацій.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: нефінансові корпорації, кредити у поточну діяльність, кредити у інвестиційну діяльність.

У ринковій економіці важливе місце серед джерел забезпечення структурних зрушень в економіці належить банківському кредиту. Через механізм кредитної системи позичковий капітал перерозподіляється між різними секторами економіки.

Відповідно до Класифікації інституційних секторів економіки України (КІСЕ), затвердженої наказом Державного комітету ста-

тики України від 18.04.2005 р. № 96, інституційні одиниці резиденти групуються у п'ять секторів економіки [1]: 1) фінансові корпорації; 2) сектор загального державного управління; 3) нефінансові корпорації; 4) домашні господарства; 5) некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства.

До сектору нефінансових корпорацій відносяться корпорації, основним видом діяльності яких є виробництво товарів чи надання нефінансових послуг, тобто це суб'єкти підприємницької діяльності реального сектору економіки. Нефінансові корпорації розподіляються на підсектори: державні нефінансові корпорації, приватні нефінансові корпорації, нефінансові корпорації під іноземним контролем.

Таблиця 1

**ДИНАМІКА ТА СТРУКТУРА КРЕДИТІВ, НАДАНИХ РЕЗИДЕНТАМ
У РОЗРІЗІ СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ЗА 2007—2011 р.***

Показники	2007		2008		2009		2010		2011	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Інші фінансові корпорації	5932	1,4	9789	1,3	14014	1,9	13430	1,8	16441	2,1
Сектор загального державного управління	4	0,001	12	0,002	5755	0,8	8817	1,2	8532	1,1
Нефінансові корпорації	260476	61,0	443665	60,4	462215	63,9	500961	68,4	575545	71,8
Інші сектори економіки (у т.ч.: — домашні господарства; — некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства)	160455	37,6	280556	38,2	241311	33,4	209615	28,6	201291	25,1
Усього кредитів, наданих банками	426867	100	734022	100	723295	100	732823	100	801809	100

* Розраховано за даними НБУ [1]

Найбільшу частку в структурі усіх кредитів, що були надані банками у сектори економіки України на протязі 2007—2011 років, як видно з таблиці 1, займають кредити нефінансовим корпораціям. Суб'єкти підприємництва постійно відчують нестачу грошових коштів і виступають їх позичальниками для реалізації своїх виробничих цілей. У 2008 р. частка кредитів наданих нефінансовим корпораціям зменшилася до 60,4 %. Однак у 2009 р., як наслідок впливу фінансово-економічної кризи відбувається значне скорочення кредитування сектору домогосподарств через зменшення отриманих ними реальних доходів, а частка кредитів суб'єктам підприємництва збільшується до 63,9 %. В наступні роки зростання частки кредитів наданих нефінансовим корпораціям продовжується і у 2011 р. вона склала майже 72 %.

Таблиця 2

ДИНАМІКА ТА СТРУКТУРА КРЕДИТІВ, НАДАНИХ БАНКАМИ УКРАЇНИ НЕФІНАНСОВИМ КОРПОРАЦІЯМ ЗА 2007—2011 рр.*

Рік		Кредити в поточну діяльність	На придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості	Інші кредити в інвестиційну діяльність	Усього кредитів, наданих банками	Іпотечні кредити (із загальної суми)
2007	млн грн	217271	10618	32587	260476	49095
	%	83,4	4,1	12,5	100	18,9
2008	млн грн	359140	18262	66263	443665	79193
	%	80,9	4,1	14,9	100	17,9
	темп приросту, %	65,2	71,9	103,3	70,3	61,3
2009	млн грн	373759	17670	70786	462215	75648
	%	80,9	3,8	15,3	100	16,4
	темп приросту/зниження, %	4,1	-3,2	6,8	4,2	-4,5

Закінчення табл. 2

Рік		Кредити в поточну діяльність	На придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості	Інші кредити в інвестиційну діяльність	Усього кредитів, наданих банками	Іпотечні кредити (із загальної суми)
2010	млн грн	415706	13612	71643	500961	74508
	%	82,9	2,7	14,3	100	14,9
	темپ приросту/зниження, %	11,2	-22,9	1,2	8,4	-1,5
2011	млн грн	484243	10318	80985	575545	74390
	%	84,2	1,8	14,1	100	12,9
	темп приросту/зниження, %	16,5	-24,2	13,0	14,9	-0,2

* Розраховано за даними НБУ [1]

Загальний обсяг кредитів наданих нефінансовим корпораціям на протязі 2007—2011 років зростає, що наведено в таблиці 2. Найбільше значення темп приросту наданих кредитів має у 2008 році і становить 70,3 %. Особливо цей процес прискорився наприкінці року, що було викликано переоцінкою валютних кредитів, а також окремими випадками виведення капіталу з проблемних банків їх власниками через кредитування підставних компаній [2]. Неможливість запозичати кошти на міжнародному фінансовому ринку, неконтрольований відплив депозитів населення, одного з основних джерел формування ресурсної бази банків, у кінці 2008 року і зменшення у 2009 році загального обсягу депозитів населення на 3,762 млрд грн зумовили зниження ліквідності банківського сектору, що спричинило згорання нормального процесу кредитування нефінансових корпорацій. Після кризи обсяги кредитування відновлюються поступово через невпевненість банків у кредитоспроможності позичальників. Однак поступово темпи приросту обсягів кредитів зростають.

Кредитування банками нефінансових корпорацій поділяється на два основні напрями: 1) кредити для здійснення поточної діяль-

ності; 2) кредити для інвестиційної діяльності. Згідно з правилами обліку за цільовим спрямування Національний банк України виділяє такі напрями кредитів нефінансовим корпораціям:

- кредити в поточну діяльність;
- на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості;
- інші кредити в інвестиційну діяльність;
- іпотечні кредити.

Переважна частка кредитів банків (понад 80 %) спрямована у поточну діяльність суб'єктів підприємництва. За рахунок кредитування поточної діяльності банки впливають на обсяги товарної продукції підприємств, обсяги виручки від реалізації продукції, товарів і послуг, собівартість продукції, товарів, робіт і послуг [3, с. 58].

Кредити для інвестиційної діяльності нефінансовим корпораціям забезпечують динамічний розвиток підприємств і дозволяють вирішувати такі задачі, як: розширення підприємницької діяльності (збільшення обсягів виробництва товарів і послуг, вихід на нові ринки); створення нових підприємств (освоєння нових сфер підприємницької діяльності); систематичне відновлення основних виробничих фондів підприємства та підвищення ефективності виробництва (зниження витрат за рахунок модернізації обладнання, реконструкції підприємств, підвищення кваліфікації персоналу); забезпечення вимог державних органів управління (задоволення вимог щодо екологічних стандартів, безпеки продукції) [4, с. 93]. Саме інвестиційна діяльність суб'єктів підприємництва відіграє ключову роль у забезпеченні стійкого економічного зростання в країні, здійсненні модернізації економіки та підвищенні її конкурентоспроможності.

Кредити банків на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості суб'єктів підприємництва в докризовий період склали 4 %, а нині скоротилися до 1,8 %. Будівництво об'єктів виробничого і соціального призначення в країні, у тому числі проектування будівель і споруд, реконструкція нерухомості забезпечує роботу будівельним компаніям, створює нові робочі місця, підвищує рівень виробництва будівельних матеріалів та збільшує попит на вітчизняну металопродукцію на внутрішньому ринку, сприяючи підтримці процесів економічного зростання. Тому кредитування однієї із складових інвестиційної діяльності нефінансових корпорації у таких незначних розмірах є неприйнятним.

Активніше банки кредитують іншу інвестиційну діяльність нефінансових корпорацій. На технічне і технологічне переозброєння діючих підприємств, удосконалення технологічних процесів, придбання обладнання, його монтаж і налагодження, рекон-

трукцію виробництва банками направляється близько 14 % загального обсягу кредитів нефінансовим корпораціям.

Загалом по Україні найбільше кредитних ресурсів сконцентровано у такому виді економічної діяльності як торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку — 36,5 % всіх виданих кредитів, в тому числі компаніям оптової торгівлі — 27,5 %. Тобто, це значить, що українська економіка, як і у 90-х роках ХХ ст. залишається економікою торгівлі та обслуговування [3, с. 61].

Найменше кредитів надано компаніям в галузі освіти (0,02 %), рибальства і рибництва (0,07 %), охорони здоров'я (0,28 %), а також на діяльність у сфері готелів і ресторанів (0,87 %). Якщо незначні обсяги кредитування соціальних сфер можна пояснити незначною кількістю і розміром кредитоспроможних позичальників, то низькі обсяги кредитування рибальства і рибництва та готелів і ресторанів — високою часткою прострочених кредитів у цих видах економічної діяльності. 61,6 % кредитів, наданих підприємствам рибальства і рибництва є простроченими. Ризикованим є і надання кредитів ресторанам і готелям — прострочені кредити строком до 1 року за станом на 31.12.2012 року складають 22,9 %.

Незадовільне забезпечення кредитними ресурсами модернізаційних процесів нефінансових корпорацій призвело до того, що ступінь зносу основних засобів окремих видів економічної діяльності досягає 60% і більше. Так, загальний ступінь зносу основних засобів підприємств промислових видів діяльності досяг у 2010 році 63,8%: машинобудування — 84,3 %, хімічне виробництво — 72,8 %, виробництво та розподілення електроенергії, газу та води — 62,3 %; діяльності транспорту та зв'язку — 94,4 %, у сфері освіти — 62,5 % [5]. Грань у 80 % — це майже фактичне знищення виробничого потенціалу окремих видів економічної діяльності.

Неможливість оновлення основних засобів і гальмування розвитку нових високотехнологічних виробництв призводить до задоволення потреб внутрішнього ринку на високотехнологічні товари, в основному, за рахунок імпорту цих товарів, який у 2005-2010 рр. зріс з 1,6 млрд дол. США до 3,3 млрд дол. США [6].

Відсутність необхідних інвестицій у сектор нефінансових корпорацій виступає однією із перешкод стійкого довгострокового економічного зростання країни та підвищення рівня добробуту населення. Погіршення стану багатьох видів економічної діяльності, зокрема зношеності основних засобів, технічної та технологічної відсталості, низького рівня використання виробничих потужностей, відсутності або незначного рівня впровадження інновацій призводить до зниження конкурентоспроможності укра-

їнських підприємств та послаблення конкурентних позицій вітчизняної продукції на зовнішніх ринках. За даними Всесвітнього економічного форуму, Україна за технологічною конкурентоспроможністю серед 139 країн світу посідає 83 місце, а за інноваційною спроможністю — 63 місце [7].

Головним фактором, що стримує відновлення кредитування економіки є збереження у банків дефіциту внутрішніх середньо- та довгострокових ресурсів. Сьогоднішні можливості банків по кредитуванню потреб нефінансових корпорацій не в змозі забезпечити ресурсами модернізацію основних засобів виробництва, сільського господарства, будівництва, розвиток інфраструктури країни. В останні чотири роки як загальний обсяг кредитів нефінансовим корпораціям перевищує залучені на депозити кошти нефінансових корпорацій і населення, так і обсяг кредитів, виданих на термін понад 1 рік, перевищує обсяг депозитів з тим же терміном (рис. 1). Різницю банки змушені формувати за рахунок більш коротких пасивів, що несе у собі потенційні ризики втрати ліквідності.

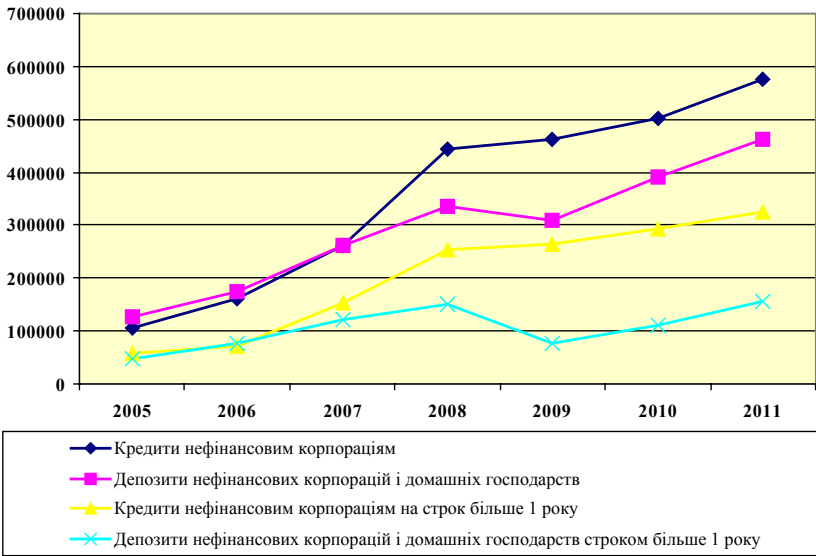

Рис. 1. Динаміка кредитів нефінансовим корпораціям і депозитів нефінансових корпорацій і домашніх господарств за 2005—2011 рр., млн грн *

* За даними НБУ [1].

Недоступність кредитів пов'язується також з їх високою вартістю. Існуючий порядок встановлення процентних ставок орієнтований на ризики неповернення коштів, а не на корисний результат, який має бути врахований при визначенні ціни кредиту. До того ж значні інфляційно-девальваційні ризики підтримують високі процентні ставки та посилюють вимоги до забезпечення кредиту, що знижує попит на кредит зі сторони суб'єктів підприємництва.

Таким чином, постає необхідність розробки заходів щодо надання кредитів на модернізаційні процеси нефінансових корпорацій. Однією з необхідних існуючих передумов реалізації таких заходів є збереження довіри вкладників до банківської системи і національної валюти, про що свідчить тенденція до збільшення обсягів коштів на депозитних рахунках як населення, так і нефінансових корпорацій, за подовження термінів депозитних вкладень.

Література

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]: Національний банк України. — Режим доступу до сайту:// <http://www.bank.gov.ua>.

2. *Рисін В.В.* Особливості кредитування банками нефінансових корпорацій у 2008—2009 рр. // Вісник Львівської державної фінансової академії — 2010. — № 1.

3. *Воробйова О.І.* Визначення рівня та концентрації кредитних вкладень в соціально-економічну систему держави. // http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvfb/2010_2/0210st10.pdf.

4. *Вовк В.Я., Хмеленко О.В.* Кредитування і контроль: Навч. посіб. — К. : Знання, 2008. — 463 с.

5. Офіційний сайт Державного комітету статистики України: [Електронний ресурс]: Державний комітет статистики України. — Режим доступу до сайту: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

6. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України «Щодо розвитку науково-технічного потенціалу промислового сектору України // <http://www.niss.gov.ua/articles/677/>.

7. Постанова Кабінету Міністрів України № 389 від 2 лютого 2011 р. «Про затвердження програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні» // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/389-2011-%D0%BF>.

Стаття надійшла до редакції 01.03.2012 р.